

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет журналістики

Кафедра медіапродюсування та видавничої справи

**СТВОРЕННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ВИДАННЯ «ГЕНОЦИД
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»**

Кваліфікаційна робота
на здобуття першого (бакалаврського) освітнього рівня

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри медіапродюсування
та видавничої справи

_____ Фіголь Н. М.
(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

Оцінка з урахуванням усного захисту

Члени комісії:

«_____» _____ 20__ р.

Студентки групи ВСРб-1-21-4.0д.

денної форми навчання

спеціальність: 061 Журналістика

освітня програма: 061.00.03

«Видавнича справа та редагування»

Сокотенюк Валерія Валеріївна

Науковий керівник

викладач

кафедри медіапродюсування та

видавничої справи

Гарачковський Олександр Ігорович

Київ-2025

ЗМІСТ

ЧАСТИНА I	3
РЕЗЮМЕ ПРОЄКТУ	3
ЧАСТИНА II.....	6
ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1.....	10
АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ПУБЛІЦИСТИЦІ	10
1.1. Дослідження ринку публіцистичних видань на тему геноциду: історична ретроспектива та сучасний стан	10
1.2. Аналіз цільової аудиторії та її інформаційних потреб у контексті збереження історичної пам'яті	15
РОЗДІЛ 2.....	22
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ВИДАННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ПРОЄКТУ «ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»	22
2.1. Концепція та структура видання: відображення історичних фактів та свідчень про геноцид	22
2.2 Редакційно-видавничий процес: джерела, документальні матеріали та свідчення очевидців	30
2.3. Фінансове обґрунтування проєкту: залучення коштів для популяризації теми геноциду та забезпечення доступності видання	36
РОЗДІЛ 3.....	39
ПРОСУВАННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ВИДАННЯ «ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ» НА ІНФОРМАЦІЙНОМУ РИНКУ	39
3.1. Шляхи розповсюдження видання: роль медіа та освітніх платформ у поширенні інформації про геноцид.....	39
3.2. Маркетингова стратегія та інформаційна підтримка: використання соціальних мереж та міжнародних платформ для висвітлення злочинів проти українського народу	41
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ЧАСТИНА І.

РЕЗЮМЕ ПРОЄКТУ

Анотація видавничого продукту:

Бібліографічний опис: «Геноцид українського народу» / Сокотенюк В.В. - К.: VVS, 2025. - 100 с. (палітурка м'яка, кольорова; містить ілюстрації - фото та інформаційні графіки;).

Форма, жанр, призначення: Книжкове видання, жанр - публіцистичний (історико-просвітницький). Призначене для широкої просвітницької та превентивної роботи: роз'яснення історичної правди про геноцид та формування національної свідомості.

Зміст видання: Документально викладено історію Голодомору 1932-1933 рр. в Україні (передумови, перебіг, пік, наслідки), показано його геноцидний характер. Окремі розділи присвячені наслідкам трагедії й сучасній російсько-українській війні - розглянуто військові злочини РФ у контексті геноцидної політики. Матеріали підтверджені архівними фактами та свідченнями очевидців, багато емоційних оповідей і фотодокументів.

Читацька адреса: Студенти й науковці, викладачі та вчителі, публіцисти, громадські діячі та всі небайдужі до новітньої історії України. Видання розраховане і на широкий читацький загаль, оскільки знайомить з трагічними подіями, «яку мають знати не лише в Україні, а й у всьому світі»

Короткий опис і унікальність продукту

Проект поєднує ретельний історико-документальний аналіз із публіцистичною формою викладу. Унікальність видання зобачається у дослідженні подій Голодомору одночасно з сучасною війною росії проти України, що дозволяє відслідкувати причинно-наслідкові зв'язки невизнаності геноцидної політики світовим співтовариством в часі. Верховна Рада 2006 року офіційно визнала Голодомор геноцидом українського народу. Книга «знайомить читачів із історією Голодомору... та пояснює, чому Голодомор є геноцидом» і одночасно «змушує замислитися про причини й наслідки цієї трагедії», відповідаючи цільовій аудиторії - інтелектуальній та громадській спільноті. Міжнародний контекст посилено прикладом литовських парламентарів, які

нагадують, що «Росія здійснила геноцид проти України ще в 1932-1933 рр., організувавши голод, відомий як Голодомор» - це підкреслює важливість висвітлення правди. Видання поєднує аналітику й емоційні наративи, викликає патріотичний резонанс і зміцнює історичну пам'ять.

Соціально-економічні показники ефективності

Заплановано тираж 1000 примірників для загальнонаціонального розповсюдження. Загальні видатки проєкту становлять близько 74 тис. грн (редакційно-видавничі роботи, офсетний друк, логістика та реклама). При роздрібній ціні 100 грн очікуваний дохід - 100 тис. грн, чистий прибуток - близько 26 тис. грн ($\approx 35\%$ рентабельності). Ці показники демонструють окупність видання і можливість повторного тиражу. Проєкт обґрунтує також можливість залучення грантових коштів та партнерів для поширення освітніх матеріалів з історії національних трагедій.

Узагальнення та подальше використання

Видання має широкі перспективи практичного застосування. Його можна використовувати у вищих та середніх навчальних закладах під час курсів з історії і громадянської освіти, а також на уроках пам'яті. Матеріали слугуватимуть основою для публіцистичних виступів, лекцій, виставок і музейних експозицій. Публікація стимулює подальші дослідження і видання на тему геноциду та тоталітаризму. В освітньому контексті книга спрямована на закріплення національної свідомості й попередження повторення трагедій, адже, як зазначають укладачі подібних довідників, вони «апелюють... до світової спільноти, змушуючи замислитися про причини і наслідки трагедії українського народу» .

Джерела: Проєкт дипломної роботи «Комплексний підхід до створення публіцистичного видання про Геноцид українського народу» (обґрунтування змісту і фінансів) та фактичні матеріали книги «Геноцид українського народу» (просвітницьке видання, 2025). Доповнено авторським аналізом і даними з офіційних джерел.

ЧАСТИНА II.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ

ВСТУП

Значне різноманіття літератури, в тому числі наукової, присвячено питанню Геноциду українського народу, однак ця тема буде актуальною поки існує це явище. Події останніх трьох років **актуалізували** інтерес світового співтовариства до вищезазначеної проблеми. На жаль слабка зацікавленість в світі, відсутність відповідного правового регулювання наслідків Голодомору 1932-1933 рр. обернулись фатальною помилкою і новітня історія України знову поповниться фактами про Геноцид українського народу. Створення публіцистичного видання, яке наводить факти, прояви цього явища є вкрай актуальним сьогодні.

Метою дипломної роботи є розробка концепції і створення публіцистичного видання «Геноцид українського народу», пошук причинно-наслідкових зв'язків в проявах геноциду Українського народу в XX-XXI ст.

Наукова новизна полягає в комплексному підході до дослідження геноциду українського народу з виділенням причинно-наслідкових зв'язків перебігу цього явища в часі та його повторення через відсутність реакції і відповідних дій з боку світової спільноти.

Практична значимість роботи полягає в привертанні уваги останньої, через емоційну складову притаманну публіцистичному виданню, до явища геноциду українського народу з метою підвищення впливу на цей процес з боку країн, що виступають третьою стороною.

Теоретична значимість роботи виявляється в проведенні дослідженні та збирання фактів, які стосуються геноциду українського народу.

Дослідницький складник проєкту полягає в дослідженні ринку нон-фікшн літератури на предмет наявності публіцистичних видань про геноцид українського народу, що розглядають події Голодомору 1932-1933 рр. та війни росії проти України.

Для досягнення мети сформульовані **наступні завдання**:

1. Аналіз інформаційного висвітлення геноциду українського народу у публіцистиці, дослідження історичних та сучасних тенденцій у медійному просторі.

2. Визначення цільової аудиторії видання та її інформаційних потреб у контексті збереження історичної пам'яті.

3. Розробка концепції та структури публіцистичного видання, що відображає історичні факти, документальні матеріали та свідчення очевидців. Створення авторських публіцистичних текстів, підбір фото, оформлення.

4. Визначення редакційно-видавничих особливостей підготовки видання, враховуючи жанрово-стилістичні характеристики та джерельну базу.

5. Формування економічного обґрунтування проєкту, розрахунок витрат і пошук фінансування для забезпечення доступності видання.

6. Аналіз ефективних шляхів розповсюдження видання через друковані та цифрові медіа, роль освітніх і наукових платформ у популяризації теми.

7. Розробка маркетингової стратегії та інформаційної підтримки видання через соціальні мережі, міжнародні платформи та комунікацію з культурними та науковими установами.

Ці завдання допоможуть розкрити тему дослідження та забезпечити комплексний підхід до створення публіцистичного видання про геноцид українського народу.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі виступають публіцистичні видання, що порушують суспільно важливі історичні події.

Предметом дослідження є особливість створення публіцистичного видання на тему Геноциду українського народу.

Методологічною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, що поєднує елементи історичного, правознавчого, журналіського та культурологічного аналізу. Дипломна робота ґрунтується на принципах об'єктивності та критичного осмислення джерел.

У дослідженні використані методи: аналізу і синтезу для вивчення складових явища геноциду, джерел, фактів і подій, а також для поєднання інформації у логічне публіцистичне видання, методи індукції і дедукції - для формулювання висновків на основі вивчення фактів, або ж застосування загальних підходів до сучасних подій.

В якості теоретичних методів дослідження застосовані: контент-аналіз, порівняльно-історичний, класифікації і типологізації та історико-логічний. Емпіричні методи, задіяні в дипломі обмежуються методами спостереження і документального аналізу.

РОЗДІЛ 1.

АНАЛІЗ ВИСВІТЛЕННЯ ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ В ПУБЛІЦИСТИЦІ

1.1. Дослідження ринку публіцистичних видань на тему геноциду: історична ретроспектива та сучасний стан

Тематика геноциду є невід’ємною складовою історичної пам’яті, що знаходить відображення в українській публіцистиці через документальні, аналітичні, есеїстичні та наративно-свідченні жанри. Вона формується хвилеподібно, під впливом історичних катастроф, суспільних трансформацій та політичних подій.

У XX столітті перше осмислення геноциду українців відбулося в емігрантській журналістиці 1950-1980-х років - зокрема у виданнях української діаспори в Канаді та США. Саме там з’явилися перші публіцистичні матеріали, які окреслювали Голодомор як акт геноциду. Друга хвиля активності - 1990-ті роки після здобуття Україною незалежності, коли були зняті ідеологічні обмеження й відкрито архіви [1, с.137]. Третя хвиля - починаючи з 2000-х, особливо з 2014 року, а з новою силою - після початку повномасштабної агресії у 2022-му. У цей період формується нова публіцистика: мультимедійна, персоніфікована, емоційно залучена.

У сучасній публіцистиці все частіше простежується переорієнтація з академічного і документального формату на особистісно-наративний. Видання фокусуються на спогадах жертв і свідків, роботі з травмою, медіа-адаптації (включно з відео-есе, подкастами, інтерактивними картами). Водночас це формує новий запит - на глибокі, синтетичні праці, які не лише передають емоційний досвід, а й осмислюють причинно-наслідкові зв’язки геноциду, його механізми та потенційну повторюваність [2, с. 55].

У межах цієї дипломної роботи мною було проведено дослідження українського ринку нонфікшн-видань 2023-2025 років із фокусом на книги, що

безпосередньо або тематично пов'язані з геноцидом українського народу. Аналіз охоплював видання, присвячені Голодомору 1932-1933 рр., післявоєнному голоду 1946-1947 рр., масовим депортаціям, сучасній агресії Російської Федерації проти України, включно з документуванням воєнних злочинів, спробами етноциду та культурної елімінації.

Вибірку було сформовано на основі огляду каталогів видавництв, публікацій у спеціалізованих книжкових оглядах, а також за результатами власного аналізу книжкового асортименту, представленого у двох електронних базах: «Нонфік 2024» та «Нонфік 2024-2025». Всього було полагалізовано 86 українських видавництв в яких було розглянуто 717 видань жанру нон-фікшн, але було знайдено лише 11 книг так чи інакше пов'язаних з геноцидом українського народу. Після опрацювання даних були відібрані найбільш релевантні до теми дослідження книги, які наведені у таблиці нижче.

Назва книги	Автор(и)	Рік	Видавництво	Тематика
Кремлівська брехня про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні	Андрій Козицький	2024	Апріорі, Львів	Міфи і фальсифікації про Голодомор
Улас Самчук	Петро Кралюк (упор.)	2023	Фоліо	Біографія письменника в контексті голоду
З лебединської стежки - у далекий світ. Спогади	Валентин М. Кохно	2024	Кліо	Особисті спогади з часів голоду
Колективна пам'ять: Голод в Україні 1946-1947 рр.	Василь Марочко	2025	Markobook	Післявоєнний голод як політичний механізм
Геноцид ХХІ. Війна на знищення української нації	Віра Валле	2024	Фабула	Кваліфікація війни РФ як сучасного геноциду
Геноцидні війни Леніна - Сталіна - Путіна в Україні	Микола Дорошко	2023	Ніка-Центр	Історичні паралелі політик знищення
Найстрашніші дні мого життя. Репортажі The Rest	Наталя Гуменюк, Джанін ді Джованні, Віра Курик та ін.	2023	Човен	Документальні репортажі з лінії фронту

Анатомія ненависті. Путін і Україна	Сергій Руденко	2024	Наш Формат	Ідеологічне обґрунтування війни на знищення
Міста живих, міста мертвих. Історії війни у Бучі	Євгенія Подобна	2023	Фоліо	Документація злочинів в окупованій Бучі
Гливікий туман Бучі	Лариса Мудрак	2025	Фоліо	Персональні історії, що свідчать про геноцидні дії
Ізюм. Хронологія окупації та звільнення	Костянтин Григоренко	2024	Фоліо	Хроніка окупації та злочинів проти мирного населення

Таблиця. Книги на вітчизняному ринку, які релевантні до теми Геноцид Українського народу (створено на основі власного аналізу книжкових нон-фікшн видань України з 2023 по 1 кв.2025 р.)

Як бачимо з таблиці на ринку нон-фікшн літератури з 2023 до першого кварталу 2025 року тільки одна з книг проводить паралелі політик Леніна, Сталіна і Путіна. Незважаючи на наявність цього видання, ринок все ще демонструє дефіцит глибоко аналітичних, системних публіцистичних праць, що поєднують: історичну аргументацію, юридичну кваліфікацію, геополітичний аналіз, етичний вимір та механізми запобігання геноциду в майбутньому.

Запропоноване публіцистичне видання «Геноцид українського народу» прагне заповнити цю прогалину. Його унікальність полягає в міждисциплінарному підході, який поєднує історію, політику, право, психологію та сучасну військову аналітику. Геополітична динаміка визнання геноциду та періоди правового впливу.

Аналіз міжнародного визнання Голодомору геноцидом українського народу дозволяє виокремити три ключові періоди правового впливу, які прямо пов'язані з потенціалом міжнародної спільноти зупинити або принаймні стримати процеси, що ведуть до знищення українського народу.

Рис. 1. Таблиця міжнародного визнання Голодомору 1932-1933 років геноцидом українського народу (джерело: Life.Pravda.com.ua, 2023)

Період I: 1992-2013 (від здобуття Україною незалежності до початку гібридної війни). Це період максимальної ймовірності впливу, коли міжнародна спільнота мала реальну можливість визнати Голодомор геноцидом і закласти правову основу для притягнення винних до відповідальності. На жаль, як свідчить аналіз, протягом двох десятиліть визнання були поодинокими: лише 17 країн визнали Голодомор як акт геноциду (Естонія, Канада, Польща, Угорщина, США, Литва, Мексика тощо). Відсутність належної реакції світової спільноти створила фатальний прецедент безкарності, який відкрив двері до реваншизму та нового витка насильства. Жодних механізмів покарання чи репарацій не було реалізовано.

Період II: 2014-2021 (від початку агресії РФ до повномасштабного вторгнення). Цей період можна охарактеризувати як фазу зменшеної правової дієвості. Світ частково усвідомлював загрозу, однак діяти почав дуже обмежено. Було додано кілька нових визнань (Португалія, Бразилія, Чехія), але водночас міжнародне право не забезпечило жодних реальних наслідків для сторони-

агресора. Важливо, що саме в цей період уже почався новий етап геноциду, хоча на рівні світової реакції це залишилося лише предметом дискусій, а не правової дії.

Період III: 2022 - дотепер (повномасштабне вторгнення). Період практично нульової правової дієвості, попри вибухове зростання кількості держав, що визнали Голодомор геноцидом (Франція, Велика Британія, Німеччина, Італія, Швейцарія, Болгарія, Ісландія та інші). Цей «сплеск активності» вже не має запобіжної функції, бо процеси геноциду фактично реалізуються у формі масових вбивств, депортацій, культурного винищення. При цьому механізмів реального покарання винних так і не створено. Якщо не буде аналогів Нюрнберзького процесу, можна зробити висновок: будь-яке майбутнє визнання геноциду без юридичних наслідків є лише символічним жестом, який не має стримуючого ефекту для агресора.

Виходячи з цього, періодизація рівня міжнародного впливу на геноцид українського народу має чітке емпіричне обґрунтування, засноване на реальній динаміці визнань (див. інфографіку). Ця модель пояснює, чому відсутність своєчасного міжнародного покарання призводить до відновлення геноциду, а не до його запобігання. Саме тому публіцистичне видання «Геноцид українського народу» виконує важливу просвітницьку і превентивну функцію: воно не лише документує, а й апелює до необхідності правової дії, а не пасивної пам'яті.

Крім цього, у виданні вперше на рівні публіцистичного дискурсу розглядається психосоціальна та ідеологічна матриця геноциду: що його породжує, яка його кінцева мета (знищення тіла, мови, культури, пам'яті), і як це проявляється у війні Росії проти України.

Таким чином, «Геноцид українського народу» - це не лише спроба зафіксувати факт злочину, а й спроба вплинути правильне розуміння історії. У цьому - його публіцистична, суспільна й наукова цінність.

1.2. Аналіз цільової аудиторії та її інформаційних потреб у контексті збереження історичної пам'яті

Важливою частиною в створенні публіцистичного видання є розуміння цільової аудиторії, ці навички допоможуть чітко, якісно та ефективно сформулювати стратегії його просування. Чіткий аналіз ЦА виконує функцію посередника між автором та читачем, допомагаючи точно скласти змістовний виклад відповідно до очікувань аудиторії.

У праці В. В. Пономаренка та О. П. Косенка акцентується увага на важливості комплексного підходу до аналізу цільової аудиторії, зокрема шляхом її сегментації за демографічними, поведінковими та психографічними ознаками. Такий підхід дозволяє точніше визначити потреби окремих груп читачів і відповідно адаптувати зміст публіцистичного видання. Автори підкреслюють, що ефективне інформаційне повідомлення можливе лише за умов розуміння специфіки аудиторії, її рівня обізнаності, інтересів і способів сприйняття інформації, що особливо актуально у сфері збереження історичної пам'яті [3, с.363].

Для глибшого розкриття теми аудиторії видання «Геноцид українського народу», доцільно виокремити її за соціально-демографічними та професійними ознаками. Це дозволить точніше сформулювати потреби аудиторії, а також визначити формат, стиль і функції публіцистичного видання.

Соціально-демографічна характеристика включає виділення читачів в наступні групи за віком:

молодь (18-25 років) - студенти, які вивчають історію, журналістику, філологію;

дорослі (25-50 років) - освітяни, журналісти, дослідники, громадські активісти;

старше покоління (50+) - свідки або нащадки жертв репресій, які зберігають і передають родинну пам'ять.

Географія читачів різниться поділом на:

мешканців великих міст із доступом до книжкових видань, публічних бібліотек і культурних заходів;

мешканців регіонів, які історично постраждали від радянського терору (Слобожанщина, Центральна Україна, Південь, частково Західна Україна).

Рівень освіти коливається від вищої та середньої спеціальної освіти - людей, які мають інтерес до глибокого розуміння історії, володіють критичним мисленням до людей без освіти. Вплив на останніх є особливо значущим з огляду на відсутність у багатьох з них критичного мислення. Тому, наприклад, випадкове попадання на очі в інтернеті видання про геноцид українського народу з емоційно забарвленими фотографіями та описом можуть вплинути на світосприйняття пересічного малодосвідченого громадянина з будь-якої країни і він може не стати найманцем російської армії.

Взагалі, моя думка така, що видання про геноцид українського народу мають бути в такій великій кількості всюди де це можливо і не можливо, щоб вони різали зір приблизно так як антиреклама на цигарках, щоб людям, які ще не розуміють трагедії українського народу, все одно ця інформація записувалась в підсвідомість.

За професійними групами традиційно виділяємо: істориків, архівістів, музеєзнавців, що працюють із документами, джерелами та мають потребу в узагальнених публіцистичних матеріалах для просвітництва; журналістів й аналітиків, які шукають інтерпретації фактів, порівняння історичних подій і сучасності; освітян – викладачів історії, літератури, громадянської освіти, які інтегрують тему геноциду в навчальні програми, а також громадських діячів та активістів, зацікавлених в розвитку національної пам'яті, формуванні наративу правди про геноцид разом з митцями, письменниками, сценаристами, що використовують матеріал для художнього осмислення теми геноциду (в літературі, театрі, кіно).

Використання цифрового середовища у публіцистичних проектах забезпечує ширше охоплення аудиторії, швидку та гнучку адаптацію контенту,

інтерактивність і зворотний зв'язок. Воно дозволяє застосовувати аналітичні інструменти для точного визначення інтересів і поведінки користувачів, що підвищує ефективність комунікації. У контексті збереження історичної пам'яті це дає змогу швидко поширювати правдиву інформацію та формувати свідоме ставлення до минулого.

В дослідженні К. О. Шіковець та В. В. Гурина підкреслюється, що ефективна комунікація у цифровому середовищі можлива лише за умов чіткого розуміння своєї цільової аудиторії. Автори акцентують на необхідності аналізу поведінкових та соціальних характеристик користувачів, що дозволяє створювати релевантні інформаційні продукти. Такий підхід особливо важливий у публіцистиці, яка прагне досягти максимального впливу через точне налаштування змісту на очікування аудиторії [4].

Швидкий розвиток цифрових технологій кардинально змінив способи споживання інформації. Цифрове середовище формує нові потреби аудиторії: воно скорочує тривалість уваги та сприяє багатозадачності, створюючи попит на інтерактивність та візуалізацію даних. Люди звикли отримувати інформацію «на ходу» за допомогою смартфонів, тому популярними форматами є короткі відео, інфографіка з підсумками та можливості для участі (наприклад, коментування або доповнення інформації власними матеріалами).

Завдяки сучасним досягненням цифрова сфера відкриває величезні можливості для збереження та передачі історичної пам'яті: архіви та музеї оцифровують документи, а мультимедійні платформи надають доступ до них з будь-якого місця. Це наближає минуле до тих, хто не мав можливості особисто взаємодіяти з традиційними медіа. З'являється нове «цифрове покоління пам'яті», яке створює та сприймає історію через блоги, онлайн-проекти (такі як віртуальні тури або хронологічні веб-історії) та спільноти ентузіастів. У таких умовах потреби аудиторії трансформуються: на мою думку, саме цифрова доступність історичних джерел є пріоритетом для збереження колективної пам'яті в майбутньому.

Міжнародна практика показує, що доступ до цифрових архівів повинен стати нормою «без будь-яких бар'єрів» для різних груп (ЮНЕСКО). Тому при створенні інформаційних продуктів для широкої аудиторії важливо враховувати тенденцію до мобільності та взаємодії: контент повинен бути оптимізований для різних пристроїв і платформ, а також передбачати прості канали зворотного зв'язку (наприклад, можливість обговорювати матеріал в Інтернеті).

Сучасна аудиторія стикається з численними інформаційними загрозами. Зокрема, дезінформація та навмисні історичні перекручення (ревізіонізм) спотворюють уявлення про минуле. Так, у резолюції Європейського парламенту зазначається, що «російський режим широко використовує дезінформацію, зокрема на основі перекручених історичних аргументів», щоб виправдати свою агресію проти України. Аналогічно, Російська Федерація «розпочала кампанію дезінформації історичного ревізіонізму» з метою заперечення української державності та історичних фактів. Аудиторія реагує на ці виклики по-різному, з одного боку, розвинена медіаграмотність та критичне мислення допомагають певним групам (особливо молоді) розпізнавати та відфільтровувати фейки. З іншого боку, громадські ініціативи та міжнародні програми підтримки незалежних ЗМІ, спрямовані на викриття фейків та просування об'єктивних фактів (наприклад, проекти з перевірки фактів та публічні дискусії). Українська діаспора зробила значний внесок у цей процес: вона виступає джерелом об'єктивної інформації, викриває маніпуляції російських ЗМІ та співпрацює з міжнародними ЗМІ для формування повної картини.

З огляду на ці виклики, аудиторія все більше потребує розумових та технічних інструментів для перевірки інформації: від ретельного аналізу джерел до цифрової перевірки фактів. Інституції та ЗМІ прагнуть пояснити, як відрізнити надійні докази від фейків, а користувачі активно беруть участь у спростуванні спотворень історії, поширюючи надійні джерела через власні мережі.

Публіцистичне видання «Геноцид українського народу» орієнтоване на широке коло читачів. Це видання буде цікаве читачам яких цікавить історія України та українського народу, для розуміння подій які відбувалися в радянські часи та їх вплив на сучасність.

Потенційна читацька аудиторія це:

студенти фахових спеціальностей та викладачі (видавці, журналісти, історики, політологи, тощо) які займаються пошуком, вивченням та мають зацікавленість в достовірних фактах про події XX-XXI ст. для повного розуміння того, чому в наш час ми стикнулись з повторенням геноциду;

працівники культурних та освітніх організацій (бібліотек, музеї та архівів) які займаються просвітницькою, викладацькою та виставковою роботою;

журналісти, публіцисти та дослідники які мають потребу в даній літературі для створення свого інформаційного продукту (публікації у засобах масової інформації, створенні власних книг різних жартів, аналітики та коментарів);

особливої уваги потребує іноземний читач, тому є потреба в розповсюдженні книги також і інтернеті на різних сайтах, ймовірно в майбутньому представлення її на міжнародних конференціях, які досліджують питання цього порядку;

широке коло читачів які прагнуть розширити свої знання та зберегти пам'ять про жертв геноцидних практик.

Слід особливо зауважити на необхідності ідеологічного впливу на світове співтовариство, для формування правильного розуміння історичних подій. В цьому основна ідея видання. Його сенс виходить далеко за межі отримання звичайного прибутку від продажів, а більше обумовлений потребою донесення до пересічного читача історичної правди.

Інформаційна цінність для читачів видання полягає у достовірності отриманої інформації (документально точні факти та їх підтвердження) та зрозумілому викладі інформації (виклад інформації зрозумілою мовою для

широкого кола читачів, логічна структура та форма подачі інформації та тлумачення інформації в контекст подій), також в актуалізації даних (зв'язок історичних подій з подіями сьогодення - війна, дезінформація, культурне знищення) в поєднанні з осмисленням причин та наслідків геноциду і емоційним висвітленням (історії справжніх людей, фотоматеріали, розповіді свідків, сприйняття трагедії, людське розуміння та співчуття).

Таке висвітлення подій в контексті створення публіцистичного видання виконує дві важливі функції, несе інформаційну цінність, допомагає читачеві ознайомитись зі справжніми фактами, та емоційну, допомагає зрозуміти людські переживання цієї трагедії, тим самим викликаючи співпереживання та емпатію. Воно слугує інструментом для відновлення історичної справедливості, способом розповсюдження національної пам'яті та важливою складовою інформаційної безпеки України.

Сімейна пам'ять є важливим, хоча і часто недооціненим компонентом спільної пам'яті. Історична свідомість формується завдяки спільним сімейним спогадам і артефактам (сімейні альбоми, реліквії, усні перекази), які передають досвід попередніх поколінь. За сучасними стандартами, згідно з дослідженнями, сімейна пам'ять є підвидом автобіографічної пам'яті і надає визначальний вплив на формування особистої та національної ідентичності. Насправді, історії про предків та події, які вони пережили (наприклад, Голодомор чи війна), допомагають молодому поколінню зрозуміти своє місце в історичному ряду нації [12, с.51]. Це стає додатковим джерелом цінностей і персонажів: завдяки сімейним історіям народжуються розповіді про боротьбу за свободу, самопожертву та стійкості, які потім поширюються серед більш широкої спільноти. Враховуючи це, заохочення сімейних ініціатив (проведення генеалогічних досліджень, запис інтерв'ю з родичами, створення сімейних музеїв) робить позитивний вплив на збереження колективної пам'яті. Залучення старших членів сім'ї до освітніх проєктів або документування їх досвіду сприяє тому, що аудиторія стає не тільки пасивними споживачами інформації, а й

носіями історії. Таким чином, сімейна пам'ять, як окреме джерело, збагачує масові розповіді особистими історіями, сприяючи більш глибокому емоційному сприйняттю історичних фактів.

Виходячи з цього можна прийти до висновку, що детальне розуміння та вивчення своєї цільової аудиторії, її потреб є підґрунтям для розробки та створення структурного, жанрового та стилістичного оформлення видання «Геноцид українського народу», що буде сприяти на його ефективності та значущості у публічному дискурсі. Читацька аудиторія видання є широкою та визначається освітницькими потребами, необхідністю формування у нього правильного розуміння такого явища як геноцид українського народу, розуміння його причин, перебігу, відсутності реакції з боку світового співтовариства, наслідків від цього та непередбачуваності подій в історії не тільки України, а і людства взагалі з огляду на ігнорування цих подій. В Україні, як зазначено в розділі є видання, які з різних сторін описують це явище, але на мою думку, здійснення нових досліджень і узагальнень, перевидання мають велике значення в сучасності і до того часу, поки це явище існує.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ВИДАННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ПРОЄКТУ «ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»

2.1. Концепція та структура видання: відображення історичних фактів та свідчень про геноцид

Голодомор 1932-1933 років був свідомим злочином сталінського режиму, який мав на меті знищення українського народу. Відсутність правової відповідальності СРСР за цей геноцид створила небезпечний прецедент - замовчування і забуття. Саме тому сьогодні, коли Російська Федерація продовжує злочинні дії, знищення українців через війну, бомбардування мирного населення, об'єктів інфраструктури, вбивства, насильство, в тому числі над дітьми, викрадення дітей, примус на окупованих територіях в учбових закладах використовувати російську мову, вивчати російське бачення історичних подій, викрадення культурної спадщини, пограбування військовими майна українців, заселення окупованих територій своїми людьми, знущання в самих жорстоких умовах над військовополоненими, вкрай важливо системно документувати та пояснювати ці процеси світовій спільноті [4]. Концепція видання поєднує історичний аналіз із журналістською подачею, що дозволяє створити доступний, емоційно виразний і водночас фактологічно точний матеріал для широкої аудиторії.

З технічної точки зору видання є зручним для його читацької аудиторії, яка включає як школярів так і студентів, що можуть його використовувати в своїй як навчальній так і науковій діяльності. Можна стверджувати, що будь-яка читацька аудиторія спроможна відкрити для себе цікаві факти, які впливатимуть на правильне розуміння історичних подій, пов'язаних із геноцидом українського народу.

Акцент у виданні зосереджено на актуальності теми в умовах сучасної війни, яка стала можливою, на мою думку, в тому числі, через відсутність

правового врегулювання наслідків Голодомору 1932-1933 років. Висвітлено причини, механізми та наслідки штучного голоду, організованого радянською владою. В виданні використано архівні документи, свідчення очевидців, статистику. Подана русифікація як форма культурного геноциду. Наведені матеріали, що ілюструють політику знищення української мови, культури та ідентичності в СРСР. Також проведений аналіз освітньої, мовної, релігійної політики тоталітарної держави [6, с. 133]. Висвітлена геноцидна практика у війні Росії проти України (2014-по теперішній час). Один із ключових розділів видання, присвячений злочинам Росії, які мають ознаки геноциду.

Конкурентні переваги видання:

1. Легка та зрозуміла форма подачі інформації
2. Передача емоційної складової видання, заклик читача до співчуття
3. Широке читачьке призначення
4. Простий дизайн, що одразу наштовхує на розуміння основної теми

видання

5. Порівняльний аналіз подій геноциду 1932-1933 рр. та сьогодення

Один із ключових розділів видання присвячено сучасному етапу знищення українського народу - подіям повномасштабної війни, що триває з 2022 року. У ньому розкриваються форми геноцидної політики Росії, які мають прямий зв'язок із практиками, застосованими під час Голодомору та репресій XX століття.

Тематика розділу охоплює:

масові вбивства цивільного населення у Бучі, Ізюмі, Маріуполі та десятках інших міст і сіл, що стали символами сучасної трагедії;

депортацію українських дітей до Росії, їхнє насильницьке «усиновлення» та позбавлення національної ідентичності;

цілеспрямовані обстріли мирних міст, знищення критичної інфраструктури - лікарень, шкіл, енергетичних об'єктів;

систематичне нищення української культурної спадщини: музеїв, бібліотек, церков, архівів;

спроби витіснення української мови та ідентичності через жорстку русифікацію на окупованих територіях.

Особлива увага приділена «живим голосам» - репортажам з місць подій, свідченням жертв і очевидців, інтерв'ю з військовими кореспондентами, правозахисниками, дослідниками. У виданні використано документальні уривки зі щоденників, особисті історії, а також інфографіку, карти злочинів та фотоматеріали, що візуалізують масштаб і системність геноциду. Публіцистичний стиль подачі дозволяє поєднати аналітичну глибину з емоційною силою. Це не лише передача фактів, а спроба осмислення - через людські історії, біль, втрати, спротив. Такий підхід сприяє формуванню особистого етичного ставлення до побаченого й прочитаного, мобілізує пам'ять як форму опору. Видання не лише інформує - воно звинувачує, фіксує і зберігає правду. Через свідчення очевидців і наративну форму текстів воно стає інструментом протидії мовчанню, яке завжди було співучасником злочину. Таким чином, структура цього розділу слугує головній меті книги - зберегти й захистити історичну пам'ять українського народу, осмислити геноцид як процес, що має обличчя, логіку, виконавців і не завершився, а триває сьогодні.

Як і вимагає тематика видання, оформлення обкладинки виконане в темних і стриманих кольорах. На обкладинці зображено скульптуру дівчинки, яка тримає в руках колосок, ця скульптура має назву «Гірка пам'ять дитинства». Символічно це зображення поєднано з іншою пам'яткою нашої архітектури, а саме «Арка Свободи українського народу». На обкладинці використані темно-червоний - колір пролитої українським народом крові, білий та сірий кольори. Коли читач стикається з цією обкладинкою він має одразу зрозуміти, про що саме йдеться мова в книзі.

Обкладинка книги виконана за допомогою програми «Adobe Photoshop 2019», що, на мою думку, підходить для такого видання завдяки своїм широким

функціональним можливостям. Для привертання уваги до обкладинки використано темно-червоний, сірий і білий кольорі, що достатньо сильно контрастують один із одним.

Надихнули мене на створення такої обкладинки різноманітні фотографії, пов'язані із геноцидом, які я бачила в інших виданнях, була думка використати реальні фото з місць подій, але з етичних міркувань, задля того, щоб не травмувати особливо вразливі вікові групи ймовірних споживачів, залишила свій вибір не на реальному фото, а на образі, що передає суть змісту.

Вміст книги вже є більш агресивний, але в межах допустимих, враховуючи споживача та складається з фотографій підібраних відповідно до тематики кожного розділу в форматі 60x90, достатньому для нормального сприйняття вмісту. Традиційно й одночасно зручно читачеві використання гарнітури Times New Roman.

Головна мета видання, яке я підготувала полягає в донесенні до максимально можливої кількості споживачів історичної правди про події, що розгортались на території України в 1932-1933 рр. та ті, що відбуваються сьогодні, доведення того, що обидві ці події є пов'язаними і об'єднані такою лякаючою фразою як геноцид, який є спеціально розробленою політикою направленою на знищення українського населення. Майже кожна українська родина носить в своїй пам'яті трагічні згадки з минулого, і, на жаль, сьогодні, немає жодної людини, оточення або близькі якої не постраждали від війни.

Для розкриття подій в їх логічній послідовності в роботі задіяний хронологічно-логічний спосіб викладання матеріалу в часі. На початковому етапі відбувається ретельний пошук інформації. Так як на сьогодні видання планується поки що українською мовою для вітчизняного споживача, то логічно було провести дослідження вітчизняного ринку публіцистичної літератури на предмет видання книжок за обраною тематикою. Виникло питання про необхідність проведення маркетингових досліджень ринку, для розуміння того, чи існує взагалі попит на таке публіцистичне видання.

Зрозуміло, що ще, коли голодомор тривав, за кордоном вже з'явилися перші праці, які описували вищезазначені події, в першу чергу в середовищі української діаспори. На жаль, на ті часи не було створено в суспільстві юридичних підстав для засудження такої політики, хоча зрозумілим був факт наявності злочину. Так в [13, с. 41] видно, що голодомор в Україні описаний як явище, яке спостерігалось, а не як політика направлена на знищення українського населення.

Бачити в голодоморі геноцид науковці з середовища українських емігрантів почали тільки починаючи з 60-их років XX століття. Тільки починаючи з наукових досліджень І. Майстренка, К. Кононенка та В. Плюща можна констатувати початок ідентифікації голодомору із геноцидом українського народу. На перший план в цих працях виступає відокремлення української нації та відгородження від усього пов'язаного з Росією, що, зрозуміло, потребувало і потребує запеклої боротьби, в тому числі, і в інформаційному середовищі. Оскільки саме воно формує відношення у суспільстві до того чи іншого явища, яке відбувається в світі. В цих джерелах вперше радянщина була визнана головним ворогом, який через політику, яка визначається як геноцидна, за допомогою насильницького пограбування селян, відбирання в них останнього, задля виконання своїх планів збору врожаю, привів до мільйонів смертей через голод. В своїй праці «Genocide of the Ukrainian people: The Artificial Famine in the years 1932-1933» [14, с. 41] В. Плющ описує те, що чинила радянська влада із українським населенням в 20-х - 30-х роках XX століття як моральне і фізичне знущання, а сам термін “геноцид” починає використовувати до опису цього явища тільки починаючи з 1973 року.

В другій половині XX століття українська діаспора висуває ідею про те, що події 1932-1933 років не пов'язані з кон'юнктурними коливаннями в економіці, а є результатом політики радянського уряду. Так як тодішній соціалізм привів до таких важких наслідків та насаждався насильницькими методами то очевидним є той факт, що він спричиняв дії проти українських селян, а так як представники

влади приходили в їхні домівки і погрожуючи зброєю відбирали останній хліб, який нібито направлявся на експорт, а не лишали його селянам, розуміючи, що вони залишаються без засобів для виживання, то зрозуміло, що голод був створений штучно. Враховуючи вищевикладене єдиним вірним терміном, що описує зазначені події є геноцид українського народу, який порівнюваний з Голокостом євреїв. Саме науковці із середовища української діаспори в своїх працях довели цю парадигму, що відповідало традиціям національної історичної науки, яка в ХІХ столітті була закладена М. Грушевським.

Таким чином, підходи до розуміння істинного джерела походження голоду на території України в 1932-33 рр. знайшли своє відображення в наукових і публіцистичних працях. Саме українська діаспора заклала основи розуміння концепції голодомору в контексті геноциду українського народу, яка довела переважання політичних рішень політичних еліт серед основних причин голоду. Подальші перспективи розвитку концепції геноциду українського народу як основної причини голоду є питанням дискусії між істориками діаспори і представниками ревізійністської парадигми англо-американської історіографії.

Будь-яка суспільна наука завжди має вплив на свідомість людей, тож зрозумілим є факт, що саме ідеологічна функція, що має виконати видання є визначальною метою, яку переслідує книга «Геноцид українського народу».

В [15, с. 21], підкреслено, що саме ганебна політика продрозверстки спричинила голод на території України і забрала мільйони життів і, що в сучасному світі часто зустрічаються трагедії провина яких лежить на заздалегідь продуманих рішеннях правлячих еліт. Як же могло статися, що всі розуміли нестачу продовольства і не тільки не імпортували його, задля запобіганню трагедії, а навпаки, відбирали останні крихти, і з якої такої невідомої причини, були описані очевидцями явища, коли люди хотіли покинути місця, де був голод і перебраться на більш безпечні території, а їх повертали насильно назад. В своїх працях Дж. Мейс виділяє геноцид голодом за національною ознакою, а М. Таугер за класовою.

В [16, с. 121] геноцид визначається як спланований спосіб, направлений на знищення окремих етнічних груп. В історії добре відомі і інші випадки, коли на початку становлення якоїсь держави знищується корінне населення. І тому зрозуміло, що не тільки голодомор є проявом геноцидної політики імперських держав, а в першу чергу саме війни. Як зараз чітко простежуються описані чотири напрямки зазначеної політики. Перше це вплив на свідомість, а саме описана вище ідеологічна функція, по-друге, знищення культурної спадщини, переслідування і вбивства особливо важливих представників національної ідеї та масове заселення захоплених територій своїми людьми.

На перших етапах вивчення проблеми голодомору основним підґрунтям звинувачення радянської еліти виступали переважно кількісні показники смертності населення України. За 30 років з'явився аналіз за часом і днями, який допомагав переконувати світову спільноту.

Вбачається основною для розуміння геноциду концепція Р. Лемкіна, яка дозволяє зрозуміти істинні причини трагедії 1932-1933 рр. На щастя з отриманням Незалежності Україна виборола право на вшанування пам'яті постраждалих від голодомору мільйонів українців, а також доведення історичної правди для встановлення справедливості стосовно цього трагічного відрізка нашої історії [17, с.125].

Провівши аналіз наукових досліджень, публікацій журналістів, істориків і очевидців, а також на основі суспільно-політичного контексту сучасної війни, було сформовано концепцію публіцистичного видання «Геноцид українського народу». Його задум полягає не лише у фактичному викладенні історичних подій, а у глибокому публіцистичному осмисленні феномену геноциду як системного знищення української нації впродовж XX-XXI століть [18, с.363]. Книга подає історичні факти не як суху інформацію, а як живу пам'ять народу. Вона поєднує аналітику, наративи, свідчення очевидців, емоційну рефлексію й актуалізацію теми у світлі новітньої російсько-української війни. Від Голодомору 1932-1933 років до депортацій, катувань, масових вбивств у Бучі та

Маріуполі - видання проводить прямий причинно-наслідковий зв'язок імперської політики знищення, що триває в часі. Особливістю публіцистичного видання є акцент на особистісному переживанні й усвідомленні геноциду як травми, що не завершилася у минулому, а продовжує діяти сьогодні. Структура книги побудована так, щоб читач міг не лише дізнатися про факти, а й відчувати біль, несправедливість, опір і незламність. Цільова аудиторія - свідомі громадяни України, зокрема молодь віком від 16 років, які шукають відповіді на питання національної ідентичності, історичної справедливості, причин і наслідків війни. Видання також орієнтоване на широку громадськість, яка прагне глибше зрозуміти контекст злочинів проти українців. Особлива увага приділяється читачам зі східних і південних регіонів України - територій, що найбільше зазнали впливу російської пропаганди та воєнної агресії. На відміну від довідкового видання, публіцистична форма дозволяє автору не лише передавати знання, а й формувати емоційно-наративну пам'ять. Видання має на меті активізувати свідомість читача, спонукати до роздумів, діалогу, а головне - до збереження пам'яті [8].

Основна мета цього публіцистичного видання полягає в актуалізації суспільної пам'яті про геноцид українського народу, у висвітленні фактів, які тривалий час замовчувалися або викривлялися під тиском радянської пропаганди. Видання покликане не лише інформувати, а й осмислювати: показати масштаб злочину, емоційно зафіксувати його наслідки та наголосити на історичній тривалості насильства, спрямованого проти української нації. Це не просто перелік подій - це спроба дати голос тим, хто був змушений мовчати. Видання зібрало свідчення, наративи, фото- та документальні матеріали, що висвітлюють Голодомор як цілеспрямовану політику знищення, а також простежує тривалість цієї політики до сучасних подій - війни, депортацій, знищення ідентичності.

У вступній частині окреслено сенс створення книги - потребу говорити про геноцид як про явище, що стосується не лише минулого, а й теперішнього.

Основна частина містить публіцистичні розділи, що послідовно подають передумови, перебіг і наслідки Голодомору, зосереджуючи увагу на трагічному 1933 році як піковому моменті трагедії. Паралельно аналізуються свідчення очевидців, фотофіксація, демографічні наслідки, духовні та культурні втрати. Заключна частина видання акцентує на важливості збереження історичної пам'яті. Публіцистична форма дозволяє не лише донести факти, а й пробудити відповідальність, показати, до чого призводить байдужість до власної історії. Це звернення до свідомості читача: пам'ятати, щоб не дозволити трагедії повторитись.

На мою думку, тематика геноциду українського народу потребує ще більшої кількості досліджень і публікацій, тому, що вона досі залишається складною та недостатньо висвітленою.

Показовим є факт, що в «Українській радянській енциклопедії», над якою працював М. П. Бажан, трагедія голодомору навіть не була згадана. У [19, с. 21] наголошується на тому, що Бажан був вимушений іти на поступки у викладі матеріалу, зокрема щодо його повноти та об'єктивності, аби не допустити цензури та заборони енциклопедичних видань. Також варто враховувати складні дискусії навколо цих тем, де істину часто політичні або ідеологічні фактори. Внаслідок чого велика кількість українських науковців і діячів культури залишаються поза увагою таких видань, як і тема голодомору 1932-1933 років в Україні.

2.2 Редакційно-видавничий процес: джерела, документальні матеріали та свідчення очевидців

Підготовка видань на теми геноциду, масових репресій чи війни вимагає суворого дотримання фактологічності та етичних норм.

Публіцистичні твори допомагають зрозуміти певні події та факти, змушуючи читача зробити певні висновки, зосереджують увагу читача на перший погляд не важливі, буденні справи та явища, допомагають їх побачити

під іншим кутом, бачити прихований сенс. Публіцистичній літературі притаманна надмірна емоційність, вона має спільні ознаки з ораторським мистецтвом, що передбачає оригінальний підхід до висвітлення проблеми, наявність нових ідей, нестереотипне, іноді парадоксальне мислення, подача матеріалу у доступній мові за дотримання всіх норм літературної мови [20, с. 9].

Видавництво має прагнути максимальної об'єктивності та повноти картини, ґрунтуючись на перевірених архівних документах, наукових працях і прямій мові очевидців. Заборонено підігравати пропаганді чи спекуляціям: відповідно до законодавства, видавець не може оприлюднювати матеріали, що містять пропаганду війни, тероризму або геноциду. На практиці це означає, що в тексті слід уникати мови ворожнечі і неупереджено подавати свідчення всіх сторін. Наприклад, досвід Руанди показав, що мова в медіа може стимулювати насильство - Міжнародний кримінальний трибунал встановив, що ефіри радіостанції RTLM закликали до винищення. Подібно, українські видавці пам'ятають, що дослідження Голодомору ґрунтуються на ретельно зібраних спогадах і архівах, видавничі збірки свідчень (напр. багато томів комісії Конгресу США) стали прикладом правильного підходу до теми. Таким чином, головні редакційні принципи - відданість правді, повага до жертв і дотримання законодавства.

Відбір джерел здійснювався за тематичним ключем та пріоритетом надійності. По-перше, залучались архівні документи (наприклад, держархіви України, звіти міжнародних установ, бази даних ООН), офіційні звіти (МН17, комісій, музеїв тощо) та наукові дослідження (монографії, рецензовані статті). По-друге, використовували журналістські матеріали з визнаних видань (заяви посадовців, розслідування, публікації фактчекерів) і усні свідчення (записані інтерв'ю очевидців, розповіді потерпілих чи їхніх родичів).

Ключовою у роботі була критична оцінка джерел. Згідно з методикою джерелознавства, кожне джерело аналізується на предмет автентичності і вірогідності. Це означає перевіряти авторство, час і місце створення документа,

порівнювати факти з різних джерел. Використовувалися методи OSINT: пошук у відкритих базах, соціальних мережах. Для будь-яких сумнівних фактів використовувалась «перехресна перевірка» - порівняння з незалежними свідченнями і документами. Усі відкриті джерела (офіційні сайти, архівні фонди, правозахисні ресурси) були відфільтровані за критерієм надійності (наявність авторства, посилання на первинні дані, цитування у науковій літературі). Таким чином, кожен факт у майбутній книзі базується на синтезі кількох підтверджених джерел.

При роботі з темами насильства та геноциду необхідно дотримувалась принципу «не завдати шкоди» (do no harm). Авторка зберігала емпатію та повагу до героїв матеріалів: перед інтерв'ю домовлялася про межі розмови, пояснювала мету дослідження та наголошувала на праві людини припинити спілкування в будь-який момент.

У реаліях повномасштабної війни щоденна втрата людських життів стала трагічною, але неминучою частиною нашого сьогодення. Військові, волонтери, цивільні, журналісти - кожен із них може стати жертвою російської агресії. В умовах, коли особи, які були героями публікацій або інформаційних кампаній, можуть загинути чи зникнути безвісти, важливо забезпечити гідне, чутливе й етичне реагування з боку редакцій, авторів та організацій. Першочергове завдання - достовірно встановити факт загибелі чи зникнення. Необхідно утриматись від поширення непідтверджених повідомлень, особливо тих, що ґрунтуються на чутках чи неофіційних джерелах. Важливо перевірити дані через офіційні канали (ЗСУ, поліція, місцеві органи влади) або через зв'язок із родиною, яка має підтвердити факт трагедії. Поширення недостовірної інформації може завдати глибокої емоційної шкоди рідним і порушити стандарти професійної етики. Перш ніж оприлюднювати будь-які матеріали, які стосуються загиблої особи, слід отримати дозвіл від родичів. Це особливо важливо у випадку публічного вшанування пам'яті або публікації матеріалів, які можуть містити персональні історії, інтерв'ю, світлини. Такий підхід демонструє

повагу до приватного горя і виключає ризик емоційного вторгнення. Якщо особа, яка раніше фігурувала у журналістському матеріалі, загинула або зникла, доцільно оновити чи доповнити публікацію. Наприклад, додати інформацію про дату загибелі, коротку згадку про обставини, вшанування пам'яті. Якщо людина була зображена в рекламному або розважальному контексті, що після трагедії сприймається як недоречний, важливо швидко прибрати або адаптувати такий контент. Оновлення публікацій - це акт відповідальності перед аудиторією та родиною загиблого. Категорично неприпустимо використовувати смерть або трагедію людини як привід для маніпуляцій у медіапросторі: для підвищення охоплення, підписників чи з метою самопіару організації. Етика професії зобов'язує фокусуватись на значущості постаті, її вкладі, людському образі - а не на емоційній експлуатації втрати. Повага - не лише в словах, а в намірах і засобах подачі. За ініціативи редакції або близьких загиблого можна підготувати спеціальний матеріал: нарис, біографічну статтю, відео або фотопроєкт, присвячений пам'яті особи. Формат повинен бути узгоджений із родиною, а також витриманий у тональності гідності, скорботи й поваги. Меморіальні публікації можуть стати не лише способом висловлення шани, а й джерелом історичної пам'яті - вони фіксують людські історії, які не повинні бути забутими. Не менш важливо дбати про психологічний стан читачів. У випадку трагічного контенту слід за потреби додавати попередження про чутливість матеріалу або використовувати маркування «тригер-контент». Це дозволяє аудиторії свідомо прийняти рішення про перегляд чи читання. Така практика відповідає принципам журналістики, орієнтованої на емпатію [21. с. 132].

Під час розмови з постраждалими не вживали слово «жертва» у випадках сексуального насильства, віддаючи перевагу нейтральним термінам «потерпілий/-а» чи «очевидець». Спеціалісти Dart Center попереджують, що репортажі про сексуальне насильство потребують надзвичайної обережності: журналісти повинні опанувати законодавство, розуміти психологічні наслідки травми і використовувати відповідну лексику (наприклад, не плутати

“trafficking” з проституцією) [22, с. 1]. На етапі редагування факти насильства надавалися без зайвої сенсаційності: очевидні атрибути жорстокості описувалися стримано, з акцентом на достовірні дані, а не емоційну гіперболу. Міжнародні організації (ЮНЕСКО, IWMF, Dart Center) рекомендують уникати повторного травмування співрозмовника та аудиторії: не демонструвати надмірно шокуючі зображення жертв без вагомих наукових підстав і завжди зберігати контекст гуманістичного змісту. Згідно з дослідженнями Dart Center, практично всі журналісти (80-100 %) під час кар’єри стикаються з потенційно травмуючими подіями, тому редакція забезпечувала психологічну підтримку і дотримувалась стандартів самозахисту (перерви, консультування) при опрацюванні найчутливіших матеріалів.

Був проведений системний пошук за тематичними блоками (кожна тема - окрема гілка пошуку): наприклад, Голодомор 1932-1933, Буча 2022, Маріуполь 2022, депортації дітей тощо. Для кожного блоку використовувалися цілеспрямовані запити у пошукових системах і базах даних (наприклад, Електронний архів УГКЦ, UNIAN, Український інститут національної пам’яті, сайти новин), із фокусом на відкриті джерела з перевіреним походженням. Відбір матеріалів проводився за допомогою інструментів журналістської перевірки: наприклад, застосовуючи OSINT-техніки, журналісти можуть верифікувати відео та фото із соцмереж [23]. При підборі документів зверталась увага на первинність даних: найліпшими були звіти слідчих органів, фонди архівів, наукові статті із багатьма посиланнями. Менш достовірні джерела (анонімні дописи, спорадичні повідомлення без підтвердження) або ретельно з’ясовувала за допомогою фактчекерів, або взагалі не використовувала. Таким чином, усі зібрані онлайн матеріали були відфільтровані за критерієм надійності і відкритості, а остаточний добір здійснювався шляхом журналістського аналізу та порівняння першоджерел.

У майбутній книзі свідчення очевидців і документальні матеріали органічно вплетені у тематичні розділи. Наприклад, розділ про Голодомор

містить цитати з інтерв'ю тих, хто пережив голод, - ці свідчення взяті з уже опублікованих збірок (зокрема, з чотиритомника спогадів для Комісії Конгресу США). Архівні документи (планові накази, листування радянських керівників) використовуються для підтвердження офіційних версій, а статистичні дані («Поранених/загиблих») подаються у порівнянні з усними розповідями свідків. Аналогічно, розділи про Бучу чи Маріуполь базуються на ретельно верифікованих інтерв'ю місцевих жителів та працівників рятувальних служб (які публічно оприлюднені в медіа) і підтверджуються фотодоказами з офіційних джерел. Приклади: сторінки про Бучу можуть містити посилання на публічні прокураторні звіти і прямі цитати мешканців району (напр.: «...бачив, як сусіди...»). Теми про депортацію дітей і вивезення полонених ілюструються як свідченнями родичів (інтерв'ю правозахисників), так і документами ООН чи правозахисних організацій. У всіх випадках ми виходили з того, що синтез різних типів джерел (офіційні документи, фотографії, усні спогади) є запорукою наукової достовірності.

Фотоматеріали обирались за критерієм правдоподібності та авторських прав. Було перевірено, чи мають ілюстрації відповідні ліцензії або походять із публічних архівів (наприклад, фотографії з сайтів НАСА чи ООН) та чи є метадані, що підтверджують їх автентичність. На етапі вичитки до кожної світлини чи карти додавали підпис з джерелом і поясненням - це європейський стандарт: будь-яке зображення має бути контекстуалізоване. Усі графіки були перевірені так само, як і текст: застосовували зворотній пошук зображень (reverse image search) і перехресну перевірку з відкритими базами [24]. Етичний аспект полягає також у помірному візуальному оформленні: найжорстокіші кадри подавали віртуозно - наприклад, без деталей, що можуть травмувати. Кольори та шрифти обкладинки та розділів підбиралися так, щоб підкреслити серйозність теми (часто - темно-сірі тона, контраст із червоним кольором для підкреслення крові чи пожеж). Таким чином, візуальна частина відповідає редакційним стандартам оформлення: всі матеріали ретельно верифіковані,

атрибутовані і естетично адаптовані до науково-публіцистичного формату видання.

2.3. Фінансове обґрунтування проєкту: залучення коштів для популяризації теми геноциду та забезпечення доступності видання

Метою економічного обґрунтування є визначення доцільності випуску публіцистичного видання «Геноцид українського народу», розрахунок витрат на його створення, оцінка можливих доходів та рентабельності проєкту. Видання покликане не лише виконати інформаційно-просвітницьку функцію, але й зберегти історичну пам'ять українського народу, донести правду про трагічні події минулого до широкої аудиторії в Україні та за її межами.

Тема геноциду українського народу, зокрема Голодомору, репресій та винищення українців у XX столітті, є надзвичайно актуальною в умовах сучасної російсько-української війни, коли боротьба за національну ідентичність, мову та історичну правду набуває особливої ваги. Книга покликана не тільки донести факти, а й сприяти формуванню національної свідомості, історичної гідності та патріотизму.

Основні параметри видання

Назва: «Геноцид українського народу»

Тип: публіцистичне книжкове видання

Обсяг: 75 сторінок

Формат: А5

Обкладинка: м'яка, кольорова

Технологія друку: офсетний

Мова: українська

Наклад: 1000 примірників

Редакційно-видавничі витрати

Гонорар автору: 15 000 грн

Літературне редагування: 5 000 грн

Коректура: 3 000 грн

Верстка: 4 000 грн

Дизайн обкладинки: 3 000 грн

ISBN, оформлення видавничої документації: 1 000 грн

Разом: 31 000 грн

Поліграфічні витрати

Вартість друку одного примірника: 35 грн

Загальний наклад: 1000 примірників

Загальні витрати на друк: 35 000 грн

Маркетингові та логістичні витрати

Рекламна кампанія: 5 000 грн

Транспортні витрати: 3 000 грн

Разом: 8 000 грн

Загальні витрати

Редакційно-видавничі витрати: 31 000 грн

Друк: 35 000 грн

Розповсюдження та реклама: 8 000 грн

Загальна сума витрат: 74 000 грн

Фінансовий результат

Орієнтовна ціна реалізації одного примірника: 100 грн

Очікуваний дохід: 100 000 грн

Загальні витрати: 74 000 грн

Очікуваний прибуток: 26 000 грн

Рентабельність: 35%

Проект видання публіцистичної книги «Геноцид українського народу» є фінансово окупним, хоч це не є основна його мета. Очікувана рентабельність становить близько 35%, що свідчить про економічну ефективність проекту. Крім фінансових показників, книга має значну суспільну та культурну цінність. Вона сприятиме формуванню національної пам'яті, збереженню історичної правди,

вихованню патріотизму та підвищенню обізнаності населення про трагічні сторінки історії українського народу. Її видання є актуальним, необхідним та морально виправданим кроком у сучасних умовах українського державотворення.

Таким чином, видання потребує врахування етичної сторони і не повинне занадто травмувати пересічного читача, що вступає певною мірою в протиріччя з основною його концепцією, яка ґрунтується на емоційному впливі на споживача. Хоча з розрахунків випливає, що проект є окупним і має позитивну рентабельність, однак, вбачається, що його вплив на свідомість читачів як вітчизняних так і закордонних має для українського суспільства більшу більшу цінність, ніж звичайна окупність.

РОЗДІЛ 3.

ПРОСУВАННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ВИДАННЯ «ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ» НА ІНФОРМАЦІЙНОМУ РИНКУ

3.1. Шляхи розповсюдження видання: роль медіа та освітніх платформ у поширенні інформації про геноцид

Публіцистичне видання «Геноцид українського народу» є не просто інформативним продуктом, а інструментом впливу на суспільну свідомість. Його головна мета - донести до широкого загалу правду про злочини проти українців, починаючи від Голодомору 1932-1933 років і закінчуючи сучасною війною Росії проти України. На відміну від академічних досліджень або довідників, публіцистика апелює до емоцій, цінностей, моралі, тому її просування має враховувати глибокий суспільний контекст.

Успішне поширення публіцистичного проєкту передбачає активну взаємодію з медійним полем, громадськими ініціативами, освітніми закладами та цифровими каналами комунікації. Йдеться не лише про доступність матеріалу, а про його системне включення у суспільний діалог, формування громадської думки та зміцнення історичної пам'яті.

Одним із найефективніших способів поширення публіцистичного видання є тісна співпраця з медіа: розміщення уривків із книги на популярних інформаційних платформах (наприклад, «Українська правда», «Заборона», «Суспільне»); публікація аналітичних колонок, що розкривають окремі аспекти теми (Голодомор, депортації, знищення культури, війна РФ проти України); участь автора в ефірах телебачення та радіо, інтерв'ю, публічні дискусії; інтеграція змісту книги в актуальні інформаційні кампанії, наприклад, «Пам'ятаємо 1933», «Вічна пам'ять жертвам російської агресії» тощо.

Попри непідручниковий формат, публіцистичне видання може успішно використовуватись: на уроках історії, громадянської освіти, української мови та

літератури; в університетських курсах із медіа, історії, журналістики, прав людини; у межах державних і громадських освітніх програм з відновлення історичної пам'яті.

Для цього важливо адаптувати зміст книги під шкільну та студентську аудиторію, створити методичні матеріали, тематичні буклети чи мультимедійні презентації.

Соцмережі стали головним інструментом формування суспільної думки. Для просування публіцистичного проєкту важливо: створити окрему сторінку або профіль для книги у Facebook, Instagram, TikTok, YouTube; публікувати короткі відео, цитати, візуальні матеріали, зворушливі фрагменти тексту; залучати блогерів, істориків, журналістів, інфлюенсерів до поширення інформації; організовувати спільні онлайн-івенти, марафони пам'яті, стріми з обговоренням теми.

Автор бере активну участь у просуванні власної книжкової продукції, виступаючи важливим учасником редакційно-видавничого процесу. Він розуміється у змісті книги, цільовій аудиторії та особливостях її сприйняття.

Саме тому його участь у презентаціях, публічних лекціях, медійних коментарях або інтерв'ю значно посилює емоційний вплив і довіру до видання. Така форма особистого залучення також дозволяє налагодити живий контакт із читачами - у школах, бібліотеках, культурних центрах [7].

Публіцистичне видання має глибокий соціальний резонанс, тому його слід представити: під час виставок, круглих столів, панельних дискусій; у рамках днів пам'яті Голодомору, депортацій, війни; на міжнародних форумах, фестивалях документалістики, культурних заходах української діаспори.

Залучення міжнародних організацій (наприклад, PEN Ukraine, Українського інституту, ЮНЕСКО) допоможе поширити книгу за кордоном, а також сприятиме перекладу видання на інші мови.

Оскільки місія книги - просвітницька, варто зробити її доступною у відкритому форматі: PDF-версія для безкоштовного завантаження на сайтах

українських культурних інституцій; розміщення на онлайн-платформах: «Читомо», «ЛітАкцент», «Yakaboo», «Rozetka Books»; доступ через мобільні додатки для читання та освітні онлайн-бібліотеки.

Цифровий формат дозволяє поширити видання навіть у прифронтових регіонах або за кордоном серед українців, які вимушено залишили країну.

Виходячи з цього, просування публіцистичного видання «Геноцид українського народу» має ґрунтуватися не на комерційних цілях, а на просвітницькій місії - донесенні історичної правди до широкої аудиторії. Ефективне поєднання освітніх платформ, медіа, соціальних мереж, міжнародних ініціатив і особистої участі автора забезпечить максимально широке охоплення цільових аудиторій та сприятиме формуванню колективної пам'яті про геноцид українського народу.

3.2. Маркетингова стратегія та інформаційна підтримка: використання соціальних мереж та міжнародних платформ для висвітлення злочинів проти українського народу

У сучасних умовах інформаційного суспільства ключову роль у поширенні публіцистичного видання «Геноцид українського народу» відіграє чітко продумана маркетингова стратегія, що поєднує традиційні й цифрові інструменти комунікації. Мета такої стратегії полягає не стільки в прибутковості, скільки в досягненні максимально широкого інформування як української, так і міжнародної аудиторії про злочини, вчинені проти українського народу.

Однією з найбільш ефективних моделей просування є інтегрована комунікаційна стратегія, яка охоплює соціальні мережі, вебплатформи, інфлюенсерів, краудфандингові ініціативи, участь у міжнародних подіях та співпрацю з закордонними культурними і академічними установами. Особливо дієвою така модель стає в умовах воєнного часу, коли правдива інформація має стратегічне значення. Прикладом може слугувати активність української діаспори під час подій Революції Гідності та після початку повномасштабного

вторгнення - саме вони першими створювали інформаційний тиск через соціальні платформи [9, с.1860].

Просування публіцистичного проєкту в цифровому середовищі передбачає використання таких каналів, як Facebook, Instagram, TikTok, YouTube та Twitter. Ці платформи дозволяють ефективно поширювати ключові меседжі, цитати з книги, відео- та фотоматеріали, які ілюструють тематику геноциду. Важливо, аби контент був адаптований під специфіку кожної платформи та базувався на емоційній автентичності, що підсилює емпатію реципієнта.

Розробка ефективної маркетингової стратегії публіцистичного видання «Геноцид українського народу» повинна базуватись на глибокому розумінні потреб цільової аудиторії в інтернет-середовищі та органічно сприяти формуванню нового іміджу історичної обізнаності суспільства [10 с. 49].

Цінним досвідом у цьому контексті є підхід, описаний Крісом Геклі в межах автоетнографічних досліджень. Він підкреслює силу художньо-документального наративу як засобу емоційного залучення аудиторії до соціально важливих тем [11, с.99]. Для публіцистичного видання це означає використання персональних історій, свідчень очевидців, візуальних документів, які здатні викликати глибоку емоційну реакцію у читача.

Міжнародна інформаційна підтримка має спиратися на партнерство з платформами культурної дипломатії, українськими інституціями за кордоном, музеями, аналітичними центрами та інституціями, які займаються питаннями геноциду, прав людини та історичної пам'яті. Наприклад, завдяки Google Arts & Culture та Europeana можливе створення онлайн-експозицій на базі матеріалів видання.

Автор видання бере активну участь у просуванні власного продукту, при цьому автор виступає важливим учасником видавничого процесу створення видання. Саме через повне розуміння свого видавничого продукту, його читацького спрямування, автор краще всіх орієнтується на його подальшому позиціонуванні. Через персональні блоги, відеозвернення, публічні виступи

автор має можливість ефективно комунікувати з цільовими аудиторіями, особливо молоддю.

Використання соціальних мереж як медіа простору для колективного осмислення травм минулого, зокрема Голодомору, довело свою ефективність і в цифровому активізмі. Цей досвід може бути застосований і в контексті просування публіцистичного проєкту, що базується на історичних фактах та свідченнях про геноцид українського народу.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило високу актуальність створення публіцистичного видання, присвяченого темі геноциду українського народу. У XX-XXI століттях український народ неодноразово зазнавав системних спроб знищення, які мали чіткі ознаки геноциду. Особливо це стосується Голодомору 1932-1933 років, який визнано геноцидом як в Україні, так і в багатьох державах світу. Повномасштабна агресія Росії проти України у 2022 році лише посилила суспільний і міжнародний інтерес до історичного підґрунтя цих злочинів.

Аналіз існуючого ринку нонфікшн-видань виявив нестачу системних, глибоко аналітичних публіцистичних праць, які поєднують історичну доказовість, свідчення очевидців, юридичну та політичну аргументацію, емоційно-залучений виклад. Враховуючи це, розроблена концепція публіцистичного видання «Геноцид українського народу» покликана заповнити інформаційну, культурну та просвітницьку прогалину, створити платформу для переосмислення трагедії як національного травматичного досвіду й водночас заклику до правової дії.

У роботі розглянуто ключові етапи підготовки видання: визначено цільову аудиторію, сформовано тематичну структуру, досліджено видавничі формати і джерельну базу. Особливу увагу приділено міждисциплінарному підходу - поєднанню журналістики, історії, права, культурології. Обґрунтовано економічну доцільність видання та можливості його просування на друкованих і цифрових платформах.

Отже, реалізація проєкту «Геноцид українського народу» як публіцистичного видання є значущим внеском у формування національної пам'яті, просвітництво, інформаційну безпеку та медіаполітику сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудзь В. Історіографія Голодомору 1932-1933 років в Україні. - Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. - 1153 с. - Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hudz_V/Istoriografia_Holodomoru_19321933_rokiv_v_Ukraini.pdf. (дата звернення: 10.05.2025).
2. Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним / пер. з англ. Микола Климчук, Павло Грицак. - Київ: Грані-Т, 2011. - 448 с. - ISBN 978-966-465-361-6.
3. Пономаренко В. В., Косенко О. П. Підходи до аналізу цільової аудиторії та її сегментація за різними показниками [Електронний ресурс] // Репозитарій Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». - 2021. - Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/5773d4be-03bc-4992-9a62-cff71e62e22b> (дата звернення: 10.05.2025).
4. Шіковець К. О., Гурин В. В. Аналіз цільової аудиторії та розробка відповідної промо-стратегії у соціальних мережах [Електронний ресурс] // Репозитарій Київського національного університету технологій та дизайну. - 2022. - Режим доступу: <https://stud.knutd.edu.ua/handle/123456789/14098> (дата звернення: 08.05.2025).
5. Parliamentary Assembly Assemblée Parlementaire. Ninety years on from the Holodomor, Ukraine once again faces the threat of genocide. 03.10.2024. URL: <https://pace.coe.int/en/news/9625/> (дата звернення: 09.05.2025).
6. Грицак Я. Нариси з історії України: формування модерної української нації XIX-XX століття [Електронний ресурс] / Ярослав Грицак. - Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsak_Yaroslav/Narys_istorii_Ukrainy/ - Дата звернення: 01.05.2025.
7. Полозова Т. В. Методи просування інтернет-видань та оцінка ефективності таких дій / Полозова Т. В., Шейко І. А. // Поліграфічні, мультимедійні та web-технології: тези доп. IV Міжнар. наук.-техн. конф. (14-17

травня 2019, м. Харків) / редкол.: В. П. Ткаченко, І. Б. Чеботарьова, О. В. Вовк та ін. - Харків: «Друкарня Мадрид», 2019. Т. 1. С. 186-187.

8. Пам'ятаймо: Голодомор - геноцид українців триває. Українська правда. Життя, 25.11.2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/pam-yatayemo-golodomor-genocid-ukrajinciv-trivaye-305016/> (дата звернення: 10.05.2025).

9. Krasynska S., Marples D.R., Mills F.V. Digital civil society: Euromaidan, the Ukrainian diaspora, and social media // *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*. - 2017. - Vol. 28, № 4. - С. 1858-1875. - DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-016-9784-2> (дата звернення: 02.05.2025).

10. Гранчак Т., Скітер Т. Інтернет-маркетинг у діяльності бібліотек України. Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. 2019. Вип. 4. С. 36-55.

11. Hackley C. Auto-ethnographic consumer research and creative non-fiction: Exploring connections and contrasts from a literary perspective [Електронний ресурс] / Chris Hackley // *Qualitative Market Research: An International Journal*. - 2007. - Vol. 10, № 1. - С. 98-108. - Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/242020162> (дата звернення: 03.05.2025).

12. Гребенюк Т. Реконструкція родинної пам'яті: шлях від забуття до віднайдення ідентичності в романах Володимира Рафєєнка «Довгі часи» і «Мондегрін (пісні про смерть та любов)» / Тетяна Гребенюк // *Збірник наукових праць (філологічні науки)*. - Варшава: Варшавський університет, 2024. - № 24.

13. Катерина Назарова. Формування концепції голоду-геноциду в інтелектуальній культурі української діаспори (1960-1980-х рр.) / Катерина Назарова. // *Наукові виклади*. - 2013. - №2. - С. 40-44.

14. Plyushch V. Genocide of the Ukrainian people : the Artificial Famine in the years 1932-1933 / V. Plyushch. - München : Ukrainisches Institut für Bildungspolitik, 1973. - 29 p

15. Михайлин Артем Ігорович. Полеміка між М. Таугером і Дж. Мейсом про причини голодомору в Україні / Михайлин Артем Ігорович. // *Світ науки та*

освіти/Секція теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень; 12.00.01. - 2018. - №2. - с. 19-22.

16. Віталій Пономарьов. Огляд україномовного перекладу монографії Адама Джонса. геноцид: вступ до глобальної історії. Київ: Дух і літера, 2020. 696 с. / Віталій Пономарьов. // Проблеми історії Голокосту: український вимір. - 2020. - №2. - С. 120-122.

17. Станіслав Кульчицький. Обґрунтування голодомору 1932-1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р.Конквеста й Р.Лемкіна / Станіслав Кульчицький. // Український історичний журнал / Методологія. Історіографія. Джерелознавство. - 2018. - №4. - С. 98-127.

18. Голодомор 1932-1933 років як геноцид: документи і матеріали / упоряд. В. А. Смолій. - К.: Ін-т історії України НАН України, 2008. - 1120 с. - (Бібліотека української історії). - ISBN 978-966-8174-88-9. - Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-8174-88-9/978-966-8174-88-9.pdf> (дата звернення: 01.05.2025).

19. Н. І. Черниш. Формування концепції української енциклопедії (з редакторського досвіду М. П. Бажана) / Н. І. Черниш. // поліграфія і видавнича справа/ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ. - 2012. - №4. - С. 20-31.

20. Заболотна І. В. Редакційно-видавнича підготовка документів : навч. посіб. / І. В. Заболотна. - Кропивницький : ЦНТУ, 2021. - 110 с. - Режим доступу: https://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_110.pdf (дата звернення: 01.06.2025).

21. Як етично взаємодіяти та комунікувати з воїнами та їхніми близькими : посіб. / Аналітичний центр Veteran Hub. - Київ, 2024. - 40 с. - Режим доступу: https://veteranhub.com.ua/wp-content/uploads/2024/09/posibnyk-analitychnoho-tsentru-veteran-hub_-_yak-etychno-vzaiemodiiaty-ta-komunikuvaty-z-voinamy-ta-ikhnyu-blyzkymy-1.pdf (дата звернення: 02.06.2025).

22. Reporting on Sexual Violence : tip sheet / Dart Center for Journalism and Trauma. - 2011. - 3 р. - Режим доступу:

https://dartcenter.org/sites/default/files/sexual%20violence%20tipsheet_final_27.08.11.pdf (дата звернення: 03.06.2025).

23. Fundamentals of Open-Source Intelligence for Journalists [Електронний ресурс] / International Center for Journalists (ICFJ). - 2024. - Режим доступу: <https://www.icfj.org/news/fundamentals-open-source-intelligence-journalists> (дата звернення: 03.06.2025).

24. Verifying Images [Електронний ресурс] // Data Journalism Handbook. - Режим доступу: <https://datajournalism.com/read/handbook/verification-1/verifying-images/4-verifying-images> (дата звернення: 03.06.2025).

25. Голодомор 1932-1933 років в Україні: документи і матеріали / упоряд. Р. Я. Пиріг ; НАН України, Інститут історії України. - К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2007. - 1128 с.